

ASSEMBLÉE DE LA
POLYNÉSIE FRANÇAISE

MĀNAVA 'E MAEVA I TE FARE
'ĀPO'ORA'A RAHI
NŌ PŌRĪNETIA FARĀNI

O te Fare 'āpo'ora'a rahi ana'e te fare mana nui o te fenua tē mā'iti-ti'a-hia 'e te nūna'a. Te vai nei 'oia i te pū mau o te 'oire nō Papeetē, te vāhi i reira te aora'i o te 'ōpū fēti'i huiari'i Pomare i te patura'ahia i te mātāmua.

Nā te ture arata'ira'a mana n° 2004-192 nō te 27 nō fepuare 2004 o tei piahia i roto i te ve'a a te Hau i te 12 nō māti nō tāua matahiti ra e fa'ata'a i te mau mana mauhia ra 'e te Fare 'āpo'ora'a rahi nō Pōrīnetia farāni.

'Ua nu'u tā na mau mana i te roara'a o te tau 'e 'ia au te huru o te orara'a poritita o te Fenua. 'Ua monohia te 'āpo'ora'a o te mau ari'i nō terā ra tau 'e te hō'ē 'āpo'ora'a 'iriti ture mā'itihia o tei mono-ato'a-hia 'e te tahi mau tōmite mana nō te tau 'aihuarā'au tei 'ore ho'i i mau pāpū i te mana fa'atere. I te matahiti 1945, 'ua riro fa'ahou mai te **Fare 'āpo'ora'a rahi o te fenua** 'ei moihā'a poritita pūai.

Mai te matahiti 2004, e 57 rahira'a mau mero nō te mau ta'amotu ato'a teie e pārahi nei i te Fare 'āpo'ora'a rahi tei riro 'ei 'āpo'ora'a 'iriti ture nō te fenua nei. Nā roto i tā na mau parau fa'aotira'a mana, te fa'anaho nei 'oia i « te mau 'ohipa a tō Pōrīnetia farāni ». E mana ato'a tō na nō te mā'iti i te tahi mau parau mana pi'ihia « ture fenua ». Hau atu i te reira, te mā'iti ato'a nei 'oia i te tāpura faufa'a 'e te mau 'āfata ta'a'ē o te fenua, 'e te hi'opo'a ato'a nei 'oia i te ha'ara'a a te Peretiteni nō Pōrīnetia farāni 'e a te Fa'aterera'a Hau o te fenua.

E piti **tau rurura'a** tei tārenahia i roto i te matahiti, te tau rurura'a fa'aturera'a huru rau 'e te tau rurura'a hi'opo'a i te tāpura faufa'a. I te tahi mau taime, e putuputu ato'a te 'āpo'ora'a rahi nō te tahi mau tau rurura'a ta'a'ē. I roto i te mau tau rurura'a, e putuputu te mau mero 'āpo'ora'a rahi i roto i te tahi piha fa'ata'ahia nō te reira : **te piha 'āpo'ora'a rahi**.

I rāpae a'e i te mau tau rurura'a a te 'āpo'ora'a rahi, te ha'a nei te mau mero 'āpo'ora'a rahi i roto i te mau tōmite roto niuhia i ni'a i te tahi mau tūha'a 'ohipa ta'a'ē nō te tuatāpapa i te mau 'ōpuara'a « ture fenua » 'e « parau fa'aotira'a mana » nō roto mai i te Hau fenua 'e nō roto mai i te mau mero 'āpo'ora'a rahi iho.

I rotopū i te mau tau rurura'a mana a te 'āpo'ora'a rahi, nā te tōmite tāmau 'e tā na mau mero 'e 21 e ti'a'au i te terera'a 'ohipa o te Fare 'āpo'ora'a rahi.

TE FARE 'ĀPO'ORA'A RAHI I TE ROARA'A O TE TAU

I te taime 'a 'ānetihia ai te mau 'Aihuarā'au Farāni nō 'Oteania 'e te fenua Farāni i te 29 nō tiunu 1880, 'ua ha'amauhia mai te tahi 'Āpo'ora'a 'aihuarā'au 'e tā na mau mero 'e 12 o tei mā'itihia 'e te nūna'a nō te tahi roara'a e hō'ē matahiti. I fāfāhia na ho'i te mana'o o teie nei 'Āpo'ora'a 'aihuarā'au 'e te tāvana rahi o te mau 'Aihuarā'au Farāni nō 'Oteania mai te matahiti 1880 'e tae atu i te matahiti 1885 i ni'a i te 'ōpuara'a tāpura faufa'a o te 'aihuarā'au nei. 'Aita te hui'atira i fāri'ihia e haere mai e mātā'ita'i te mau rurura'a a teie nei 'āpo'ora'a.

Aora'i o te Ari'i vahine Pomare IV.

Te Ari'i Pomare V i roto i tā na 'ahu fa'anehehehe.

te rahira'a o te mau mero e pārahi nei i roto i tāua tōmite ra mai te 10 'e tae atu i te 6, e mana araivavao tō na nō te tāmarura'a i fifi e tupu nei i rotopū i te mau pū a te Hau 'e te mau ta'ata tīvira.

Mai te matahiti 1930 'e tae atu i te matahiti 1932, e mara'a te rahira'a mero i roto i teie tōmite mai te 6 'e tae atu i te 10. E fāfāhia tō na mana'o i ni'a i te ha'amau'ia i te tāpura faufa'a, te mau 'aitārahura'a 'e te tāpura o te mau 'ōpuara'a patura'a rārahi o te fenua, nā na atu ra ia e ha'amana mai i te tāpura faufa'a o te fenua.

Mai te matahiti 1932 'e tae atu i te matahiti 1946, nā te tahi mau **Piha 'ohipa fa'arava'ira'a faufa'a 'e terera'a faufa'a** e mono atu i te Tōmite fa'atere. E 13 rahira'a mau mero e pārahi nei i roto i tāua mau piha ra, 'e e 7 'o rātou tei mā'itihia 'e te nūna'a. Nā tāua mau Piha 'ohipa ra e tuatāpapa i te tāpura faufa'a o te fenua, 'e e fāfāhia tō rātou mana'o i ni'a i te mau 'ōpuara'a 'aitārahura'a moni. I roto i teie mau Piha 'ohipa e mā'itihia ai te mau mero o te tōmite tāmau, 'e nā na atu ra ia e ti'a'au i te terera'a o te mau 'ohipa nō te mau mahana ato'a i rotopū i te mau tau rurura'a mana.

'Ua ha'amauhia te **'Āpo'ora'a rahi** mātāmua roa i te 31 nō 'ātete 1945. E 20 rahira'a ti'a mā'itihia 'e te nūna'a nō te mau ta'amotu ato'a e pārahi nei i roto i tāua 'āpo'ora'a rahi ra nō te hō'ē roara'a e pae matahiti. Te mau nei 'oia i te tahi mau mana faufa'a roa niuhia i ni'a i te parau o te tāpura faufa'a, 'inaha, te mā'iti nei 'oia i te tāpura faufa'a, te fa'ata'a nei 'oia i te mau ha'amāu'ara'a huru rau 'ia au i tō na hina'aro 'e te ti'a'au ato'a nei 'oia i te mau 'ohipa huru rau o te fenua mai te parau o te mau fenua a te Hau, 'aore rā te mau 'aitārahura'a moni.

I te matahiti 1952, 'ua topahia te i'oa o tāua 'āpo'ora'a ra **Fare 'āpo'ora'a rahi o te fenua**. E 25 rahira'a mau ti'a mā'itihia e pārahi nei i roto ia na nō te

Papeetē i te mau ārea matahiti 1930.

Te 'Āpo'ora'a rahi mātāmua mai i te matahiti 1946.

Hōho'a nō Papeetē patahia mai ni'a mai i ni'a i te vahu te 'itehia nei te 'Āpo'ora'a rahi 'e te aora'i tahito o te ari'i vahine i te pae 'ata.

Fa'ahuehnera'a pāto'i i te tute i ni'a i te faufa'a i te matahiti 1958.

Fare 'āpo'ora'a rahi i Taraho'i.

Mai te matahiti 1885 'e tae atu i te matahiti 1899, riro atu ra tāua 'āpo'ora'a ra 'ei **'Āpo'ora'a rahi 'āmui** i reira e pārahi ai e 18 rahira'a mau mero mā'itihia 'e te nūna'a nō te hō'ē roara'a e 6 matahiti. E fāri'ihia te hui'atira 'ia haere mai e mātā'ita'i i tā na mau rurura'a. Ta'a'ē atu i te mā'itira'a i te tāpura faufa'a o te 'aihuarā'au, e mana ato'a tō na nō te ti'a'au i te mau tuha'a fenua a te Hau 'e nō te mā'iti i te mau tute 'e te mau fa'atutera'a huru rau. Mai te matahiti 1899, e topa mai te rahira'a o te mau mero o te 'Āpo'ora'a rahi 'āmui mai te 18 rahira'a mero 'e tae atu i te 11 rahira'a mero, terā rā, e tāpe'a noa ihoā 'oia i tā na mau mana ti'a'au.

I te matahiti 1903, 'ua monohia mai te 'Āpo'ora'a rahi 'āmui 'e te **Tōmite fa'atere** i reira e pārahi ai e 10 rahira'a mero, 'e i roto ia rātou e 7 ia rave 'ohipa a te Hau, e mana hōmana'o ana'e rā tō teie nei tōmite.

Mai te matahiti 1912 'e tae atu i te matahiti 1930, e topa mai

hō'ē roara'a e pae matahiti. Te mau noa nei 'oia i te mau mana mauhia na 'e te 'āpo'ora'a rahi i nā mua mai ia na. I te matahiti 1957, 'ua mara'a te rahira'a o tā na mau mero i ni'a i te fāito 30 rahira'a mau mero mā'itihia nō te hō'ē roara'a e pae matahiti. I te matahiti 1984, e mara'a te rahira'a o tā na mau mero i ni'a i te fāito e 41 rahira'a mero.

Mai te matahiti 1959, e mana tō te Fare 'āpo'ora'a rahi o te fenua nō te tātarara'a i te ti'ara'a o te mau mero o te Fa'aterera'a Hau fenua nā roto i te tu'ura'a i te tahi parau fa'ata'ahurira'a.

I te matahiti 1996, 'ua mā'irihia 'o na i te i'oa **Fare 'āpo'ora'a rahi nō Pōrīnetia farāni**, 'e mai te matahiti 2001 'ua mara'a te rahira'a o tā na mau mero mai te 41 'e tae atu i te 49 rahira'a mero, 'e nō te tāpae atu i te hō'ē fāito e 57 rahira'a mau ti'a mā'itihia i te matahiti 2004.

TE MAU HŌPOI'AA TE FARE 'ĀPO'ORA'A RAHI

Te ō nei te Fare 'āpo'ora'a rahi nō Pōrīnetia farāni i roto i te 'ana'ira'a o na fare mana nui e maha nō Pōrīnetia farāni nei, 'āpe'ehia 'e te :

- Peretiteni nō Pōrīnetia farāni, mā'itihia 'e te 'āpo'ora'a rahi i roto i tā na iho mau mero;
- Te Fa'aterera'a Hau fenua, 'oia ho'i te mono-peretiteni 'e te mau Fa'atere Hau, tā-ōti'a-hia te rahira'a mai te 7 'e tae atu i te 10;
- Te Fare mātutu ti'a rau 'e mata u'i i reira e pārahi ai e 48 rahira'a mau mero nō roto mai i te mau 'āmuitahira'a 'ohipa, te mau aupupu pāruu feiā rave 'ohipa, te mau pū 'e te mau tā'atira'a niuhia i ni'a i te parau o te fa'arava'ira'a faufa'a, te orara'a tōtiare 'e te hīro'a tumu nō Pōrīnetia farāni.

'Ua riro te Fare 'āpo'ora'a rahi 'ei pū 'Tritira'a ture nō Pōrīnetia farāni, e 57 ti'a mā'itihia 'e te nūna'a 'ia au i te rahira'a reo i roa'a mai ia rātou e pārahi nei i roto i te fare 'āpo'ora'a rahi nō te hō'ē maorora'a e pae matahiti.

Te fāri'i nei 'oia i te tahi mau ti'a mā'itihia nō roto mai i te tā'āto'ara'a o na ta'amotu e pae : te Totaiete ; tō te Tuamotu ; tō Ma'areva mā ; tō Matuita mā ; tō te Tūha'a pae. Nō te mau mā'itira'a, 'ua 'āmuihia te mau tā'āmotu i roto i te hō'ē tūha'a mā'itira'a 'ōtahi tā-tuha'a-ahia i roto i na 'āma'a mā'itira'a 'e 8. Mai te taima 'a mā'itihia 'oia, 'aita te mero 'āpo'ora'a rahi e ti'a nō tō na noa iho ta'amotu, 'ua riro rā 'oia 'ei mero 'āpo'ora'a rahi nō Pōrīnetia tā'āto'a.

'Ua fa'a'āifāitohia te rahira'a o te mau tāne 'e te mau vahine i roto i te 'āpo'ora'a rahi mai te matahiti 2001. Nō reira, i roto i te mau tāpura fa'aineinehia nō te mau horora'a mā'itira'a, mea fa'ahepohia 'ia 'ana'i-'āifāito-hia te i'oa o te mau tāne 'e o te mau vahine.

E mā'itihia te peretiteni o te Fare 'āpo'ora'a rahi nō te roara'a o te tau manara'a.

E tauturuhia 'oia nō te fa'aterera'a 'e te ti'a'aura'a i te 'āpo'ora'a rahi 'e te tahi piha fa'atere i reira e pārahi ai e 3 mono-peretiteni, 3 pāpa'i parau 'e 3 mero hi'opo'a, nōminohia 'ia au i te rahira'a ti'a mā'itihia e pārahi ra i roto i te mau pupu poritita tāta'i tahi.

'Ia 'itehia tō rātou parau i roto i te Fare 'āpo'ora'a rahi, te ha'amau nei te mau mero 'āpo'ora'a rahi i te tahi mau pupu poritita i reira rātou e pārahi ai.

Te mau ti'a mā'itihia i roto i te tahi rurura'a mana a te 'āpo'ora'a rahi

E 2 hōpoi'a rahi tā te Fare 'āpo'ora'a rahi e amo nei i teie mahana :

- te 'īritira'a i te ture;
- te hi'opo'ara'a i te ha'ara'a a te Fa'aterera'a Hau fenua.

TE 'ĪRITIRA'A I TE TURE :

Tā na ia hōpoi'a mātāmua roa.

Te tuatāpapa 'e te mā'iti nei te Fare 'āpo'ora'a rahi i te tahi mau ture fenua, te tahi mau parau fa'aotira'a mana, te tahi mau mana'o 'e te tahi mau fa'aotira'a 'āmui.

'Ua riro te reo farāni 'ei reo mana i Pōrīnetia farāni nei. Terā rā, te fa'a'ohipa ato'a nei te mau ti'a mā'itihia i te reo mā'ohi i roto i tā rātou mau 'aimārōra'a mana'o i roto i te mau rurura'a a te 'āpo'ora'a rahi.

E riro te mau tāpura 'ohipa tuatāpapia 'e te 'āpo'ora'a rahi i te tu'uhia 'e te Fa'aterera'a Hau fenua (e «*ōpuara'a ture nō roto mai i te Hau Fenua* » ia), 'aore rā 'e te mau mero 'āpo'ora'a rahi (e «*ōpuara'a ture nō roto mai i te mau mero 'āpo'ora'a rahi* » ia).

Hou 'a tuatāpapia ai te mau ture huru rau i roto i te rurura'a a te 'āpo'ora'a rahi, e tuatāpapia 'e e fa'atītī'aifarohia te reira mau ture i roto i te tōmite roto a te 'āpo'ora'a rahi. Mai te matahiti 2005, e 9 tōmite roto teie e vai nei 'e o tei niuhia i ni'a i te tahi mau tuha'a 'ohipa ta'a'e (fa'arava'ira'a faufa'a, fānī'ira'a manihini, faufa'a moana, ea, ha'api'ira'a, nohora'a, etv.).

I muri iho, e tuatāpapia e, e mā'itihia te mau ōpuaraa ture, te reira 'īrava e te reira 'īrava, i roto i te rurura'a mero hope ā te 'āpo'ora'a rahi e 'aore rā i roto i te rurura'a ā te tōmite tāmau, e tō na nau 21 mero, i te taime 'aita e rurura'a mero hope. I te rahira'a ō te taime, mea 'āfa'i i te rima i ni'a no te mau mā'itira'a. 'Are'a no te mā'itira'a i te mau ture fenua, e tuō-tāta'itahi-hia ia te i'oa ō te mau ti'a 'āpo'ora'a rahi, 'e na te ti'a tāta'itahi e ha'apāpū i tā na mā'itira'a.

Rurura'a a te tōmite nō te terera'a faufa'a, te 'āfata moni, te tāpura faufa'a 'e te mau 'ohipa 'e tōro'a a te Hau.

TE HI'OPO'ARA'A :

Te piti o tā na mau hōpoi'a, o te hi'opo'ara'a ia i te ha'ara'a a te Fa'aterera'a Hau fenua.

'Ua rau te mau rāve'a e vai nei i roto i te rima o te mau mero 'āpo'ora'a rahi nō te hi'opo'ara'a i te ha'ara'a a te Fa'atere Hau fenua :

- Te mau uira'a o te mau mero 'āpo'ora'a rahi i te Peretiteni o te Fenua 'e i te mau mero o te Fa'aterera'a Hau fenua ;
- Te tu'ura'a i te Peretiteni o te Fenua 'e te mau mero o te Fa'aterera'a Hau fenua i mua i tā rātou mau hōpoi'a :
- nā roto i te tu'ura'a i te tahi parau fa'ata'ahurira'a ;
- nā roto i te tu'ura'a i te tahi parau fa'anua'ura'a.
- Te ha'amaura'a i te tahi mau tōmite tītorotoro;
- Te hi'opo'ara'a mātāmua a te tōmite hi'opo'a tāpura faufa'a 'e terera'a faufa'a tei ha'amauhia nā roto i te ture arata'ira'a mana nō te 7-12-2007, i ni'a i te tahi mau fa'aotira'a a te Fa'aterera'a Hau fenua : te mau tauturu moni horo'ahia i roto i te mau pū 'e te mau tā'atira'a huru rau, te mau ho'ora'a fenua a te Hau fenua, te nōminora'a i te mau ti'a fa'atere o te mau pū a te Hau, 'aore rā i te mau ti'a ti'a'au i te mau taie te fatu-tūha'a-hia 'e Pōrīnetia farāni;
- Te pārahira'a te 'āpo'ora'a rahi i roto na tōmite 'e pū 'ohipa rāpae, 'ua hau atu i te 150 te rahira'a, nō te hi'opo'ara'a i te mau parau fa'aotira'a mana mā'itihia 'e te mau tōmite fa'atere o tāua mau pū 'ohipa ra e fāna'o nei i te tahi tauturu moni nō roto mai i te Hau Fenua ;
- Mātutura'a mana'o i ni'a i te 'avei'a o te tāpura faufa'a ha'amauhia 'e te ture arata'ira'a mana nō te 7-12-2007, rāve'a ho'i nō te mau mero 'āpo'ora'a rahi, piti 'āva'e i mua noa mai i te mā'itira'a i te tāpura faufa'a o te fenua, nō te tuatāpapa i te mau 'avei'a o te tāpura faufa'a e piri mai nei, 'e i ni'a i te mau 'ōpuara'a tā-matahiti a te Fa'aterera'a Hau fenua.

Rurura'a a te tōmite hi'opo'a tāpura faufa'a 'e terera'a faufa'a a te Fenua.

TE VĀHI

a) Te tāmaru René Leboucher

'Ua topahia te tāmaru o te Fare 'āpo'ora'a rahi nō Pōrīnetia farāni i te i'oa 'o René Leboucher tāne o tei riro na 'ei pāpa'i parau rahi mātamua roa o te fare mana nui nei mai te matahiti 1954 'e tae atu i te matahiti 1986. 'Ua riro nā mua roa te tāmaru René Leboucher 'ei vāhi oraora fa'ata'ahia nō te mau fa'a'ana'anataera'a 'e te mau ha'amāramaramara'a huru rau, 'inaha ho'i ē, e fa'ari'i 'o ia i te roara'a o te matahiti i te tahi mau fa'aite'itera'a rima'i huru rau 'e te tahi mau ta'urua fa'atupuhia 'e te mau tā'atira'a 'e niuhia i ni'a i te parau o te hīro'a tumu.

b) Te piha Sonia Agnieray-Thunot

'Ua topahia te piha rurura'a nō te mau tōmite roto a te 'āpo'ora'a rahi i te i'oa 'o Sonia Agnieray-Thunot vahine o tei riro na 'ei mono pāpa'i parau rahi mai te matahiti 1989 'e tae atu i te matahiti 1996. I reira te mau rurura'a a te mau tōmite roto 'e te tahi atu mau rurura'a huru rau niuhia i ni'a i te 'ohipa mā'itira'a ture e tupu ai. 'Ua 'āpapahia i roto i tāua piha ra e 'ahuru rahira'a mau paruai e fa'ati'a ra i te 'ā'amu o te Fare 'āpo'ora'a rahi 'e o te tahua Taraho'i, 'e tae noa atu i te hō'ē hōho'a 'e te parau orara'a 'o Sonia Agnieray-Thunot vahine.

c) Te piha John French Teariki

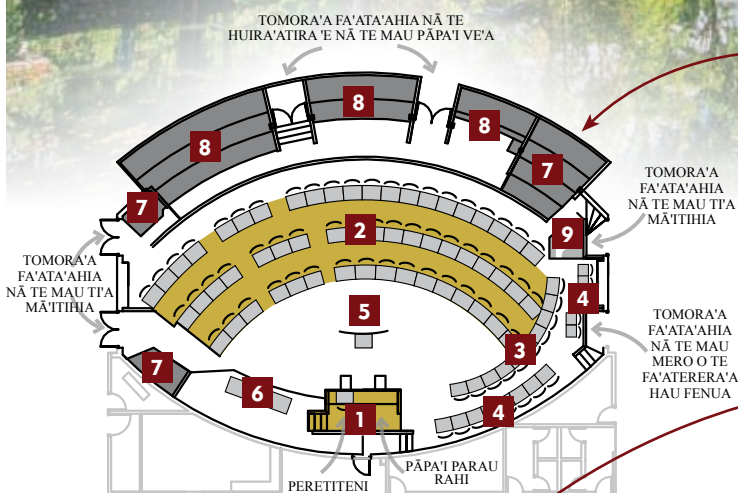
'Ua topahia te piha John French Teariki i te i'oa o te hō'ē peretiteni tahito o te Fare 'āpo'ora'a rahi o tei mau mai i teie ti'ara'a e rave rahi mau taime i te mau ārea matahiti 1970. 'Āvarihia i te 'āva'e tetepa o te matahiti 2011, te fāri'i nei te pitira'a o te piha rurura'a tōmite roto o te Fare 'āpo'ora'a rahi i te mau ti'a mā'itihia e pārahi nei i roto i te mau tōmite roto. I roto ato'a i teie nei piha e tupu ai te tahi mau rurura'a niuhia i ni'a i te 'ohipa mā'itira'a ture 'e tae noa atu te mau vauvaura'a mana'o huru rau. 'Ei fa'a'una'unara'a i tā na mau papa'i, 'ua 'āpapahia e 'ahuru rahira'a mau paruai 'ei fa'a'itera'a i te mau tūha'a huru rau o te orara'a poritita e 'utuāfare 'o John French Teariki tāne. Te fa'ahīro'a nei te tahi mau tūha'a 'ōrerora'a tuiro'o 'e te tahi mau hōho'a i te orara'a 'o John French Teariki tāne.

d) Te piha Vetea Bambridge

'Ua topahia te piha 'āpo'oraa rahi i te i'oa 'o Vetea Bambridge tāne, pāpa'i parau rahi o te Fare 'āpo'ora'a rahi mai te matahiti 1987 'e tae atu i te matahiti 2005. Te fāri'i nei tāua piha ra i na ti'a mā'itihia e 57. 'Ua fa'anahohia te mau pārahira'a o te mau ti'a rau 'ia au i tā rātou mau pupu poritita, i mua i te aro o te peretiteni o te Fare 'āpo'ora'a rahi e ti'a'au 'e fa'atere nei i te mau rurura'a. 'Ua fa'a'una'unahia te piha 'āpo'ora'a rahi i te tahi mau tao'a nana'ohia e fa'a'ite nei i te hō'ē tāpa'o, 'aore rā te tahi tūha'a pāpū o te hīro'a tumu, o te mau peu tumu, te 'aravihi 'e te mau 'ihi tumu o na ta'amotu e pae nō Pōrīnetia farāni. 'Ua fa'ata'ahia i roto i te piha 'āpo'ora'a rahi e 57 pārahira'a nā te mau mero 'āpo'ora'a rahi, e 10 pārahira'a nā te Peretiteni nō Pōrīnetia farāni 'e te mau mero o tā na Fa'aterera'a, e 90 pārahira'a nā te hui'atira 'e e 24 pārahira'a nā te mau pāpa'i ve'a.

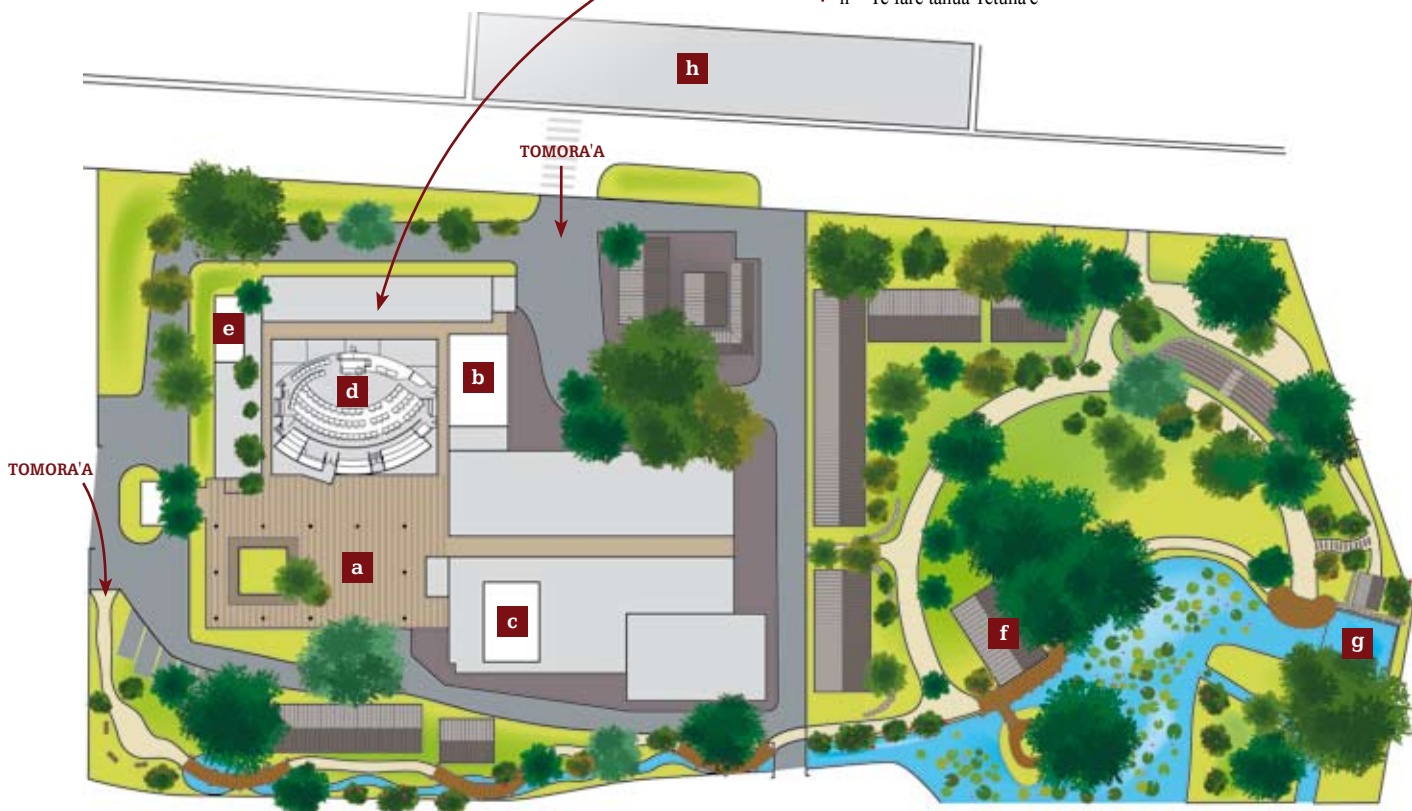

TE HŌHO'A O TE PIHA 'ĀPO'ORA'A RAHI

- 1 - Te pārahira'a o te peretiteni
- 2 - Te mau mero 'āpo'ora'a rahi (56 rahira'a pārahira'a)
- 3 - Te mau mero o te Fa'aterera'a Hau fenua
- 4 - Te mau rima turu a te mau mero o te Fa'aterera'a Hau fenua
- 5 - Te mau 'āfa'ifa'i parau 'e te mau 'auvaha nō rāpae
- 6 - Te mau pāpa'i parau 'e te ti'a'au peu mānavara'a
- 7 - Te mau ārea fa'ata'ahia nā te mau pāpa'i ve'a
- 8 - Te mau pārahira'a fa'ata'ahia nā te hui'atira
- 9 - Te piha hurira'a parau

HŌHO'A ARATA'IRA'A

- a - Te tāmaru René LEBOUCHER
- b - Te piha Sonia AGNIERAY-THUNOT
- c - Te piha John French TEARIKI
- d - Te piha Vetea BAMBRIDGE
- e - Te piha 'ohipa a te peretiteni
- f - Te fare pōte'e – Te Fare Ara'a
- g - Te vai hopura'a 'e te 'āua tiare o te Ari'i vahine
- h - Te fare tahua Tetuna'e

f

g

g

e) Te piha fa'atere a te 'Āpo'ora'a rahi

e

E piha 'ohipa tā te peretiteni i Taraho'i, i reira 'o ia e fāri'i ai te mau ti'a mā'itihia 'e tae noa atu i tā na mau rima turu nō te tahi mau rurura'a 'ohipa. I reira ato'a 'o ia e fāri'i ai tā na mau manihini nō te tahi mau fāreireira'a huru rau.

f) Te fare pōte'e - Te Fare Ara'a

'Ua topahia te 'ioa o teie fare « Te Fare Ara'a » nō te fa'a'itera'a ia ē, 'a tahi, 'ua ara'ahia teie fare 'ia nā ni'a 'ē atu i te pape ra ; 'e 'a piti, i te huru o teie vāhi, tō na marū, tō na hau 'e tō na mana fa'aoraora. E vāhi au ato'a nō te tāmārura'a i te tino 'e nō te fa'atopara'a i te hau ; e vāhi i reira e fāreirei hoa ai te tahi e te tahi nō te tāu'aparaui.

g) Te vai hopura'a nō te Ari'i vahine 'e te mau 'āua tiare

'Ua patuhia te Fare 'āpo'ora'a rahi i ni'a i te tahi tūha'a fenua iti rahi tē piri i te 1200 mētera tueā 'e o tei tanuhia i te mau tumu rā'au huru rau, i reira ato'a te tahi tahora iti pape e tahe ai 'ei 'ōti'a fa'a-ta'a'ē-ra'a i te mau 'āua tiare o te Fare 'āpo'ora'a rahi 'e o te tōmitera teitei. O te tūha'a fenua teie i reira te aora'i o te Ari'i vahine Aimata Pomare IV i te fa'ati'ara'ahia i terā ra tau, i reira ato'a te 'āua tiare o te Ari'i vahine i vai na, 'e tae noa atu i te tahi vai hopuhopura'a nō na.

'Ua fa'anaho-'āpī-hia teie 'āua tiare i te matahiti 2012, 'e 'ua tanuhia i reira e rave rahi mau rā'au tumu nō te fenua mai te autera'a mā'ohi (*Terminalia glabrata* var. *glabrata*), te pūahi (*Santalum insulare* var. *raiateense*), te 'ume'ume (*Pritchardia mitiaroana*), te vāhane (*Pritchardia marquisensis*), 'aore rā te fara Papeno'o (*pandanus papenooensis*).

h) Te fare tahua Tetuna'e

h

Te vai nei te piha 'ohipa a te pāpa'i parau rahi 'e te mau pū 'ohipa a te Fare 'āpo'ora'a rahi i roto i te fare tahua pi'ihia Tetuna'e e vai nei i te pae 'aui nō Taraho'i i roto i te āroa Taote Cassiau.

ASSEMBLÉE DE LA
POLYNÉSIE FRANÇAISE

Rāve'a niuniu 'e ha'amāramaramara'a

Tahua Taraho'i • BP 28 – 98713 Papeetē

communication@assemblee.pf

www.assemblee.pf

Piha fāri'ira'a i Taraho'i : (689) 40 41 61 00

Piha fāri'ira'a i Tetuna'e (pū 'ohipa a te Fare 'āpo'ora'a rahi) : (689) 40 41 63 00

Rata niuniu : (689) 40 41 63 72

TERE MĀTA'ITA'I I TE FARE 'ĀPO'ORA'A RAHI

Māta'ita'i i te mau rurura'a a te 'āpo'ora'a rahi

E tupu te mau rurura'a manahope a te Fare 'āpo'ora'a rahi nō Pōrīnetia farāni i roto i te Piha Vetea Bambridge. Ua mātara tāua mau rurura'a ra i te mau ta'ata ato'a. Nō te haere mai e mātā'ita'i i tāua mau rurura'a ra, 'a tāpapa noa atu ia i te piha 'āpo'ora'a rahi e tomo noa atu ma te fa'atura i te arata'ira'a.

Nō te mau rurura'a 'āvarira'a 'e te tura, 'e tae noa atu nō te mau rurura'a mā'itira'a i te Peretiteni o te Fenua, 'aore rā i te tahi parau fa'ata'ahurira'a, 'aore rā fa'anua'ura'a, o te mau ta'ata ana'e ia e parau tītaura'a mana tā rātou nō roto mai i te peretiteni o te Fare 'āpo'ora'a rahi, tē fa'ari'ihia e tomo mai i roto i te piha 'āpo'ora'a rahi.

Te mau mātā'ita'ira'a arata'ihia

E fa'anaho-tā-moni-'ore-noa-hia te mau mātā'ita'ira'a arata'ihia nō te hō'ē maorora'a e 1 hora. E tupu tāua mau mātā'ita'ira'a ra mai te monirē 'e tae atu i te mahana pae, mai te hora 8 i te po'ipo'i 'e tae atu i te hora 3 i te avātea. E tupu teie mau mātā'ita'ira'a nā roto i te reo farāni. E fāna'o ato'a te feiā huma i tāua mau mātā'ita'ira'a ra. Nō te fāna'o i te tahi mātā'ita'ira'a arata'ihia, mea tītauhia 'ia tapa'ohia te i'oa o te feiā mātā'ita'i nā mua roa. E roa'a noa te parau anira'a nō te tahi mātā'ita'ira'a arata'ihia i ni'a i te tahua natireva o te Fare 'āpo'ora'a rahi. 'Ia fa'ataehia tāua parau anira'a ra i te piha 'ohipa nō te fa'ari'ira'a piti mahana hou te mahana fa'aauhia e ti'a ai.

Ha'amāramaramara'a : Piha 'ohipa nō te fāri'ira'a

Niuniu : 40 41 63 74 - Rata niuniu : 40 41 63 72

Rata roro uira : accueil@assemblee.pf - www.assemblee.pf

